

Research Paper**Research Databases and Geriatrics and Gerontology Journals: The Comparison of Databases and Their Covered Journals*****Mansoureh Feizabadi^{1,2}, Maryam Nakhoda¹, Ahmad Delbari³**

1. Department of Information Science and Knowledge Studies, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Deputy of Research and Technology, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran.

3. Iranian Research Center on Aging, University of Social Welfare and Rehabilitation, Tehran, Iran.

Citation: Feizabadi M, Nakhoda M, Delbari A. [Research databases and geriatrics and gerontology journals: the comparison of databases and their covered journals (Persian)]. Iranian Journal of Ageing. 2016; 11(2):358-369. <http://dx.crossref.org/10.21859/sija-1102358>**doi:** <http://dx.crossref.org/10.21859/sija-1102358>

Received: 28 Mar. 2016

Accepted: 20 Jun. 2016

ABSTRACT**Objectives** The database and the journals indexed under them are the most important information resources for students and experts in various disciplines, including geriatrics. Given the multiplicity of databases and high subscription fees of the journals, increased awareness regarding those databases covering the majority of journals related to the topic of geriatrics is a necessity for the libraries, experts, and students in this field.**Methods & Materials** Quantitative content analysis and applied research were used in this study. The statistical population consisted of 177 active scientific electronic journals that were extracted by searching the keyword 'Geriatrics' through the Ulrichs web. The SPSS 19 software and Excel were used for data analysis. Descriptive- statistics and traditional overlap percentage of 14 databases and indexing services were also studied.**Results** The results showed that the PubMed database covering 109 journals (61.58%) had the largest coverage of journals in the field of Geriatrics and Gerontology. Among the noted journal publishers, Elsevier was at the top rank with 15 Geriatrics and Gerontology journals (8.5%) indexed on PubMed. The largest providers of full-text articles was EBSCO host covering 104 journals (58.75%). The place holder for the highest rate of journals covered under database overlapped with the two databases namely Current Contents and the Web of Science with both of them covering 82.09% of the journals.**Conclusion** The findings of the research indicated that the search engines and suppliers of information for users such as libraries could compare the high rates of overlapping with each other in order to subscribe the databases and reduce costs.**Key words:**Geriatrics, Journals,
Databases as topic,
Traditional overlap-
ping*** Corresponding Author:****Mansoureh Feizabadi, PhD Candidate****Address:** Department of Information Science and Knowledge Studies, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.**Tel:** +98 (21) 88003575**E-mail:** feizabadi_mns@ut.ac.ir

پایگاه‌های اطلاعاتی و مجلات سالمندی: بررسی مقایسه‌ای پایگاه‌های اطلاعاتی از نظر پوشش مجلات سالمندی

* منصوره فیض‌آبادی^۱، مریم ناخدا، احمد دلبری^۲

- ۱- گروه علوم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۲- معاونت تحقیقات و فناوری، دانشگاه علوم پزشکی سبزواری، سبزواری، ایران.
 ۳- مرکز تحقیقات سالمندی ایران، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۹ فروردین ۱۳۹۵
 تاریخ پذیرش: ۳۱ خرداد ۱۳۹۵

هدف: پایگاه‌های اطلاعاتی و مجلات زیرپوشش آنها، جزو مهم‌ترین منابع اطلاعاتی دانشجویان و متخصصان حوزه‌ها و رشته‌های گوناگون از جمله سالمندی است. با توجه به تعدد پایگاه‌های اطلاعاتی و هزینه اشتراک بالای آنها، آگاهی از پایگاه‌هایی که بیشترین مجلات مربوط به حوزه سالمندی را پوشش می‌دهد، برای کتابخانه‌ها و متخصصان و دانشجویان این رشته ضروری است.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش حاضر تحلیل محتوای کمی و نوع پژوهش کاربردی بود. جامعه این پژوهش را ۱۷۷ مجله الکترونیکی علمی فعال تشکیل می‌داد که با جستجوی کلیدواژه موضوعی سالمندی از پایگاه اولریخ استخراج شده بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نرم‌افزار آکسل و نسخه ۱۹ نرم‌افزار SPSS به‌کاررفت و آمار توصیفی و درصد همپوشانی سنتی ۱۴ پایگاه و سرویس نمایه‌سازی نیز بررسی شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که پایگاه پابمد با پوشش ۱۰۹ مجله (۶۱/۵۸ درصد) بیشترین پوشش مجلات حوزه سالمندی را دارد. در میان ناشران مجلات، الزویر با انتشار ۱۵ مجله (۸/۵ درصد) در رتبه اول قرار گرفت. علاوه‌براین بزرگ‌ترین تأمین‌کننده متن کامل مقالات اِیسکوهاست با پوشش ۱۰۴ مجله (۵۸/۷۵ درصد) بوده است. بیشترین همپوشانی از نظر مجلات زیرپوشش، میان دو پایگاه کارنت کانتنس و وب آف ساینس با درصد همپوشانی ۸۲/۰۹ بوده است.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان داد که کاربران برای جستجو و تأمین‌کنندگان اطلاعات برای کاربران (مانند کتابخانه‌ها) برای اشتراک پایگاه‌های اطلاعاتی و کاهش هزینه‌ها می‌توانند پایگاه‌هایی را جایگزین یکدیگر کنند که همپوشانی بالا با یکدیگر دارد.

کلیدواژه‌ها:

مجلات سالمندی، پایگاه‌های اطلاعاتی، همپوشانی سنتی

مقدمه

۱۴/۵ درصد در سال ۱۴۱۵ و ۲۲ درصد در سال ۱۴۲۵ خواهد رسید [۲]. با توجه به سالخورده‌شدن جمعیت ایران، بر تعداد سالخوردگانی که به خدمات بهداشتی نیاز دارند افزوده شده و نیاز به رشته تخصصی طب سالمندان، بیش‌ازپیش موردتوجه قرار گرفته است.

رشته طب سالمندی^۱ و سالمندشناسی^۲ یا علم بررسی دگرگونی‌های جسمی و روانشناختی، همراه با سالخوردگی به‌کارگرفته شد. طب سالمندان به‌عنوان شاخه‌ای از طب بالینی به‌طوراختصاصی به فعالیت پرداخت و مقالات و کتبی در این زمینه تألیف کرد. هم‌اکنون این رشته در بسیاری از کشورهای جهان به‌عنوان رشته مستقلی مطرح است و در دانشگاه‌های علوم

جمعیت دنیا به‌سرعت در حال سالخوردگی است که این موضوع تغییر مهمی در قرن ۲۱ محسوب می‌شود. براساس پیش‌بینی‌های بخش جمعیت سازمان ملل متحد، جمعیت سالمندان جهان از ۶۰۰ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ (۱۰ درصد کل جمعیت دنیا)، به ۱/۹۷ میلیارد نفر در سال ۲۰۵۰ افزایش خواهد یافت [۱]. در ایران نیز روند افزایش جمعیت سالمندان قابل‌مشاهده است و نتایج آمارها نشان می‌دهد جمعیت ایران در سال ۱۳۸۵ دارای ۲۵ درصد زیر ۱۵ سال و ۷/۳ درصد بالای ۶۰ سال است که نشان‌دهنده گذر ساختمان سنی جمعیت از جوانی به سالمندی است.

لازم به یادآوری است که شدت سالمندی جمعیت کشور از سال ۱۴۱۵ به بعد، خود را نشان خواهد داد. در حال حاضر افزایش نسبت سالمندان ۶۰ سال و بالاتر از حدود ۷ درصد به

1. Geriatrics
 2. Gerontology

* نویسنده مسئول:

منصوره فیض‌آبادی

نشانی: تهران، دانشگاه تهران، دانشکده مدیریت، گروه علوم اطلاعات و دانش‌شناسی.

تلفن: ۰۲۵۷۵۰۰۸۸۰۰ (۲۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: feizabadi_mns@ut.ac.ir

پزشکی، متخصصان این رشته را تربیت می‌کند [۳].

تهیه منابع مشابه جلوگیری می‌کند [۹].

یکی از سوالات متداول پژوهشگران رشته‌های مختلف از جمله گرایش‌های مختلف سالمندی این است: «کدام پایگاه برای جستجو در زمینه موضوعی مورد نظر بهتر است؟». به عبارت دیگر «در کدام پایگاه، بهتر می‌توان به مقالات و پژوهش‌های رشته خود دست یافت؟». با توجه به اینکه تاکنون مطالعه‌ای درباره وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی از نظر پوشش مجلات سالمندی صورت نگرفته، هدف پژوهش حاضر این بود با شناسایی پایگاه‌هایی که بیشترین پوشش موضوعی مجلات سالمندی را دارد، به متخصصان و دانشجویان این رشته و گرایش‌های مختلف آن در شناسایی پایگاه‌های اطلاعاتی مناسب این رشته و مراکز تحقیقاتی سالمندی، گروه‌ها و دانشکده‌های رشته‌های سالمندی که به خرید یا اشتراک پایگاه اطلاعاتی نیاز دارد در شناسایی پایگاه اطلاعاتی مناسب کمک کند.

روش مطالعه

روش پژوهش حاضر، تحلیل محتوای کمی و نوع پژوهش کاربردی بود و جامعه آن را کلیه مجلات حوزه سالمندی موجود در پایگاه اولریخ^۳ تشکیل می‌داد. برای این منظور در پایگاه مذکور به آدرس <https://ulrichsweb-serialssolutions-com> کلیه مجلات با استفاده از کلیدواژه موضوعی سالمندی جستجو شد. جامع‌ترین فهرست نشریات ادواری دنیا، فهرست ادواری بین‌المللی اولریخ^۴ نام دارد که اصلی‌ترین ابزار برای شناسایی و انتخاب مجلات مورد نیاز است و بیش از ۸۰ سال در قالب‌های گوناگون ابتدا به صورت چاپی و سپس در قالب لوح فشرده منتشر می‌شود و اکنون به صورت آنلاین از طریق پایگاه اولریخ قابل دسترسی است [۱۰، ۱۱].

جستجو در فوریه ۲۰۱۵ (بهمن ۹۳) انجام گرفت و نتایج اولیه شامل ۱۶۴۱ مجله در این حوزه بود که با استفاده از محدودیت‌هایی از قبیل حوزه موضوعی، وضعیت، نوع نشریه، نوع محتوا و قالب محدود شد. بدین‌منظور با اعمال محدودیت‌های فعال بودن، علمی بودن، حذف دیگر نشریات به جز مجلات مانند پایگاه‌ها، بولتن‌ها، کاتالوگ‌ها، روزنامه‌ها، سالنامه‌ها و دیگر اشکال نشریات و آنلاین بودن مجلات، تعداد آنها به ۱۷۷ مجله محدود شد. نحوه محدودسازی این مجلات در تصویر شماره ۱ مشخص شده است.

پس از تعیین مجلات مورد نظر، از نتایج جستجو در پایگاه خروجی اکسل تهیه شد و مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات مورد استفاده عبارت بود از: زبان، دوره انتشار مجلات، کشور تولیدکننده آن، ناشران، پایگاه‌های نمایه‌کننده مجلات و تأمین‌کنندگان متن کامل مقالات مجلات. از اطلاعات بخش پایگاه‌های نمایه‌کننده، برای بررسی اینکه کدام پایگاه اطلاعاتی بیشترین مجلات حوزه سالمندی را پوشش

از سال ۱۹۵۰ میلادی به بعد، در بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان رشته سالمندشناسی به وجود آمده است و در دانشگاه‌های معتبر جهان دانشجویان بسیاری تربیت شده‌اند. به عنوان نمونه می‌توان به دانشگاه‌های کشور فرانسه، استرالیا، انگلستان، آمریکا، کانادا و سوئد اشاره کرد. با این حال، در ایران با تصویب این رشته در سال ۱۳۸۸، مقرر شد که در مقطع دکترا دانشجو پذیرفته شود.

امروزه علاوه بر این دو تخصص، دیگر گرایش‌های مربوط به حوزه سالمندی در دانشگاه‌های سراسر دنیا راه‌اندازی شده که آموزش‌های لازم مانند پرستاری سالمندی و بهداشت سالمندی را به دانشجویان ارائه می‌دهد. با توجه به افزایش جمعیت سالمندی در دنیا و افزایش برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان این حوزه، نیاز متخصصان این حوزه به اطلاعات و انجام پژوهش‌های مختلف نیز افزایش خواهد یافت.

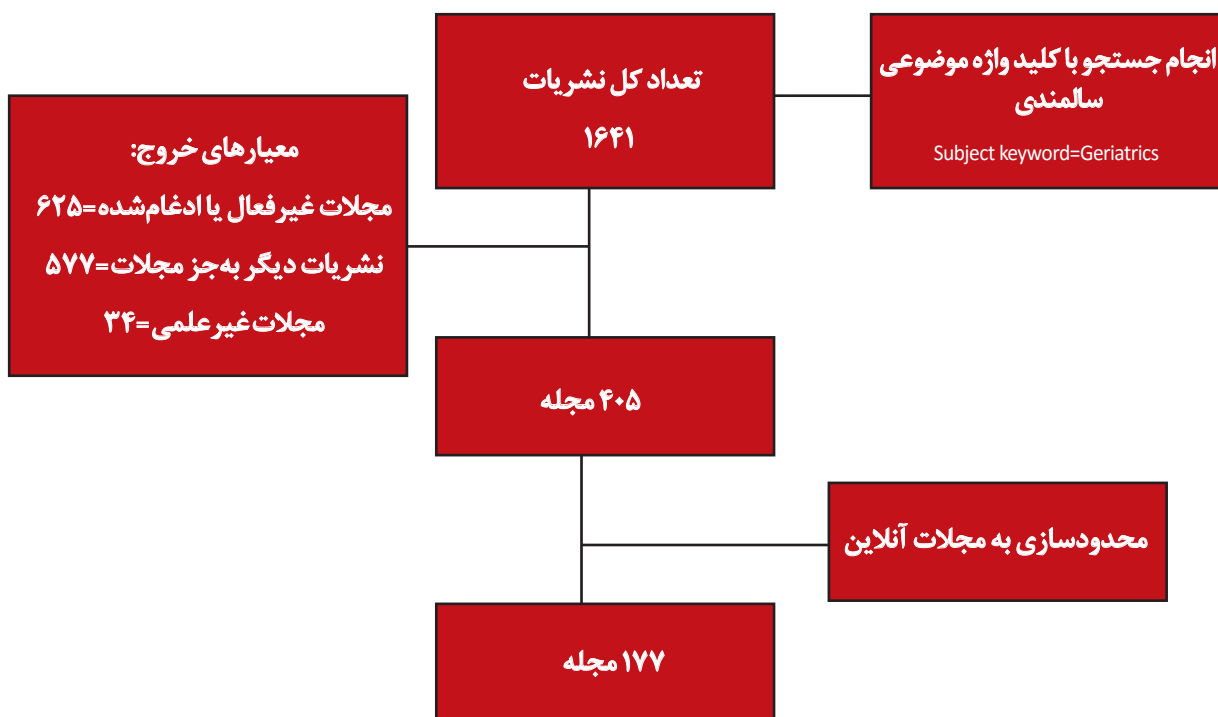
پایگاه‌های اطلاعاتی و مجلات مرتبط، از جمله مهم‌ترین مکان‌ها برای انجام جستجو برای محققان و دانشجویان رشته‌های مختلف است. در این میان، گرایش‌های مختلف رشته سالمندی نیز از این قاعده مستثنی نیست و محققان برای جستجوی مطالب مورد نیاز خود به پایگاه‌های اطلاعاتی و مجلات مختلف مراجعه می‌کنند. با توجه به گستردگی و تنوع پایگاه‌های اطلاعاتی که امروزه مورد استفاده قرار می‌گیرد، آگاهی از این موضوع که وضعیت این پایگاه‌ها از نظر پوشش مجلات مورد نظر چگونه است، می‌تواند افزون‌بر کاربران به کتابخانه‌های دانشگاهی نیز برای اشتراک در مناسب‌ترین پایگاه کمک کند [۴].

با توجه به اینکه این پایگاه‌ها هزینه هنگفتی دارد و در عناوین مجلات زیرپوشش با یکدیگر همپوشانی دارد، باید در میان آنها دست به انتخاب زد [۵]. همپوشانی به عنوان ملاکی مهم در زمینه انتخاب پایگاه‌های اطلاعاتی و فراهم کردن دسترسی کاربران به اطلاعات مورد نیاز شناخته می‌شود [۶]. همپوشانی زیاد یا کم، مزایای و معایبی دارد. زمانی که دو یا چند پایگاه همپوشانی پایین داشته باشد، دانشگاه‌ها باید چندین پایگاه را برای پاسخ‌گویی به نیازهای کاربران خود به اشتراک گذارد که در نتیجه، هزینه‌ها را افزایش می‌دهد.

از یک سو، کاربر برای یافتن اطلاعات مناسب خود باید در چندین پایگاه مختلف جستجو کند. همپوشانی بالا میان دو یا چند پایگاه، زحمت کاربر را برای جستجو در پایگاه‌های مختلف کاهش می‌دهد؛ زیرا نقاط دستیابی به اطلاعات افزایش می‌یابد و در عین حال دانشگاه برای پایگاه‌های دارای همپوشانی بالا برای یک منبع، چندین بار هزینه پرداخت می‌کند [۷، ۸]. از سوی دیگر، همپوشانی پایین باعث کاهش تلاش‌های بیهوده استفاده‌کنندگان و تهیه‌کنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی می‌شود و از اتلاف هزینه

3. Ulrich web

4. Ulrich's international periodicals directory

تصویر ۱. فرایند جستجو و محدودسازی نشریات مورد بررسی در پایگاه اولریخ.

سالمندی

در پایگاه اولریخ نمایه می‌شد، انجام گرفت. نتایج پژوهش نشان داد از میان ناشران مختلف مجلات حوزه سالمندی، انتشارات الزویر^۶ با انتشار ۱۵ عنوان مجله (۸/۵ درصد) بیشترین مجلات حوزه سالمندی را منتشر کرده است. در این میان تنها ۱۱ عنوان (۶/۲ درصد) از مجلات توسط دانشگاه‌های مختلف سراسر دنیا به‌استثنای انتشارات دانشگاه‌های آکسفورد و کمبریج منتشر شده است. در جدول شماره ۱ اطلاعات مربوط به وضعیت ناشران حوزه سالمندی ارائه شده است.

از نظر زبان متن مقالات، از بین ۱۷۷ عنوان مجله حوزه سالمندی، تعداد ۱۶۲ مجله (۹۱/۵ درصد) به زبان انگلیسی، ۵ مجله به زبان چینی (۲/۸ درصد)، ۳ مجله به زبان آلمانی (۱/۷ درصد) و ۲ مجله به زبان پرتغالی (۱/۱ درصد) در جایگاه بعدی قرار گرفته است. از کل عناوین مجلات الکترونیکی حوزه سالمندی زبان‌های ترکی، روسی، اسپانیولی و فرانسوی، هریک تنها یک مجله (۰/۶ درصد) داشتند. در این میان یک مجله نیز به چندین زبان منتشر می‌شد.

کشور آمریکا با انتشار ۴۱/۸ درصد از مجلات، بیشترین مجلات حوزه سالمندی را منتشر کرده است و کشورهای انگلستان، هلند، چین و آلمان در جایگاه‌های بعدی قرار دارد. سهم هریک از کشورهای سوئیس، فرانسه و استرالیا نیز ۲/۸ درصد از کل مجلات بوده است. در تصویر شماره ۲ سهم کشورها در تولید مجلات حوزه سالمندی ارائه شده است.

می‌دهد، استفاده شد.

برای بررسی میزان همپوشانی پایگاه‌ها از نظر تعداد مجلات زیرپوشش حوزه سالمندی، از میان ۳۴۲ سرویس نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی^۵ که در این بخش مجلات وجود داشت، ۱۴ پایگاه که از نظر کاربران و کتابداران ایرانی شناخته‌شده‌تر و قبلاً توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی به اشتراک گذاشته شده بود، از نظر همپوشانی سنتی مورد بررسی قرار گرفت.

برای بررسی همپوشانی مجلات در میان پایگاه‌ها، از همپوشانی سنتی استفاده شد. همپوشانی سنتی با استفاده از فرمول زیر [۱۲] و نسبت اشتراک و اجتماع نشریات نمایه‌سازی شده توسط دو پایگاه محاسبه می‌شود.

$A \cap B =$ فقط فهرست نشریاتی که هم‌زمان توسط دو سرویس نمایه‌سازی یا پایگاه نمایه شده‌اند.

$A \cup B =$ فهرست همه نشریات نمایه‌سازی شده توسط یک یا هر دو خدمت نمایه‌سازی [۱۳].

یافته‌ها

پژوهش حاضر روی ۱۷۷ مجله آنلاین حوزه سالمندی که

$$\% \text{Overlap} = \frac{n(A \cap B)}{n(A \cup B)} \times 100$$

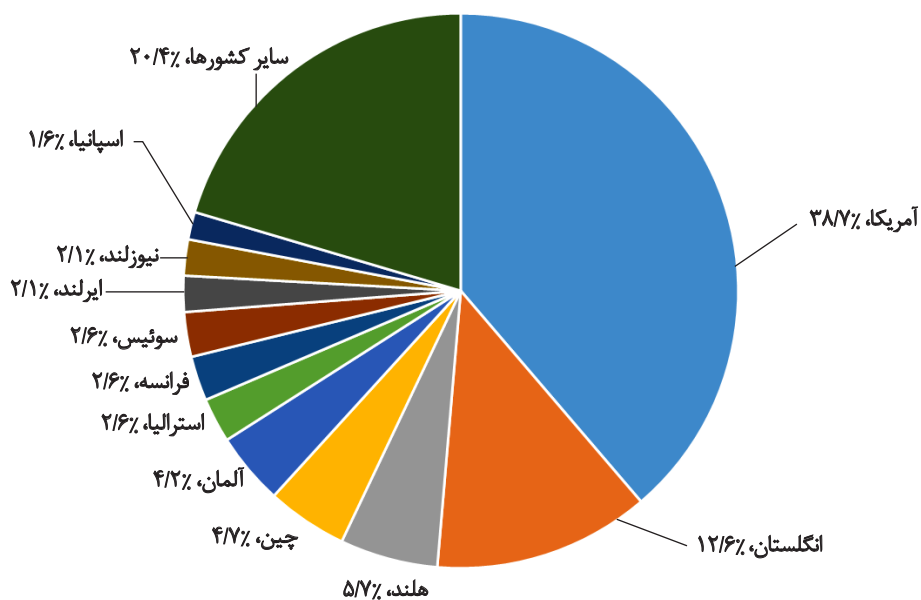
جدول ۱. فراوانی و درصد ناشران مجلات حوزه سالمندی.

درصد	تعداد	نام ناشر
۸/۵	۱۵	Elsevier
۷/۹	۱۴	Routledge
۶/۸	۱۲	Springer
۶/۲	۱۱	Universities
۵/۶	۱۰	Sage Publications
۵/۱	۹	Associations & Scientific Communities
۳/۴	۶	Wiley-Blackwell Publishing
۲/۳	۴	BioMed Central, Cambridge University Press, Oxford University Press, Institutes
۱/۷	۳	S. Karger, Lippincott Williams & Wilkins
۱/۱	۲	Bentham Open, W.B. Saunders Co, Taylor & Francis
۰/۶	۱	John Wiley & Sons, Excerpta Medica, McGraw-Hill
۳۹	۶۹	ناشران دیگر
۱۰۰	۱۷۷	مجموع

سالمند

گرفته است. در این میان ۶/۸ درصد از مجلات، وضعیت فاصله انتشاراتی آنها نامنظم قید شده است. دیگر فواصل انتشاراتی عبارت بود از: ۸ شماره در سال به میزان ۳/۴ درصد، ۳ شماره در سال و سالنامه‌ها هر یک ۲/۸ درصد، ۲/۴ درصد مجلات به صورت

از نظر فاصله و نوبت انتشار، یافته‌ها نشان داد تعداد ۶۷ مجله (۳۷/۹ درصد) به صورت فصلنامه منتشر شده است. دوماهنامه‌ها، ماهنامه‌ها و دوفصلنامه‌ها به ترتیب با داشتن ۳۱ (۱۷/۵ درصد)، ۲۲ (۱۲/۴ درصد) و ۱۲ (۶/۸ درصد) مجله در جایگاه بعد قرار

سالمند

تصویر ۲. وضعیت کشورهای منتشرکننده مجلات حوزه سالمندی.

جدول ۲. پایگاه‌های نمایه‌کننده مجلات حوزه سالمندی.

نام پایگاه	تعداد	درصد
PubMed	۱۰۹	۶۱/۵۸
Scopus	۱۰۸	۶۱/۰۱
EMBASE	۸۶	۴۸/۵۸
Web of Science	۶۶	۳۷/۲۸
MEDLINE	۵۹	۳۳/۳۳
Current Contents	۵۶	۳۱/۶۳
PsycINFO	۵۳	۲۹/۹۴
Excerpta Medica	۵۲	۲۹/۳۷
PsycFIRST	۵۲	۲۹/۳۷
Science Citation Index Expanded	۵۰	۲۸/۲۴
AgeLine	۴۸	۲۷/۱۱
CINAHL	۴۵	۲۵/۴۲
Social Sciences Citation Index	۳۲	۱۸/۰۷
CAB Abstracts	۲۴	۱۳/۵۵
Global Health	۲۴	۱۳/۵۵
Chemical Abstracts	۱۹	۱۰/۷۳
Biological Abstracts	۱۵	۸/۴۷

سازند

مجله انجمن سالمندی آمریکا^{۱۰} با نمایه‌شدن در ۱۳۴ پایگاه و سرویس نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، از نظر تعداد پایگاه‌های نمایه‌شده رتبه اول را داشت. دیگر مجلات از نظر تعداد پایگاه‌های نمایه‌کننده آنها به ترتیب عبارت بود از: سن و سالمندی^{۱۱} (۱۲۰)، متخصص سالخوردگی^{۱۲} (۱۱۷) و مجله سالخوردگی^{۱۳} (تصویر شماره ۳).

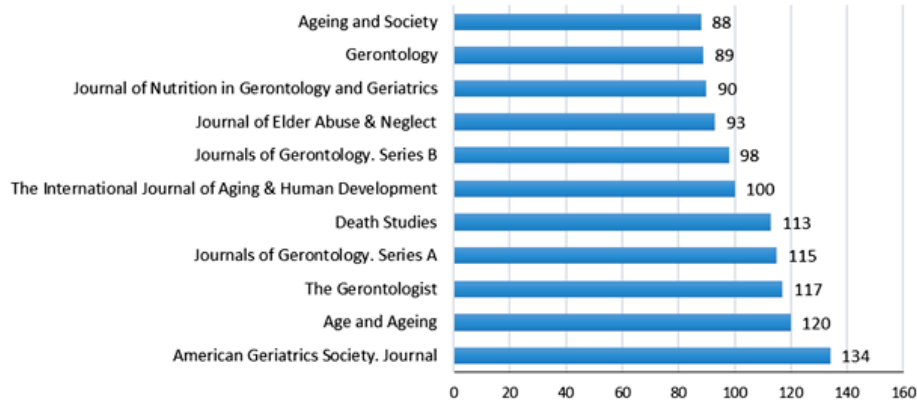
در مورد وضعیت همپوشانی و تعداد مجلات مشترک میان پایگاه‌های مختلف، از میان ۱۴ پایگاه و سرویس نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی مجلات الکترونیکی حوزه سالمندی، پایگاه بهداشت جهانی^{۱۴} که توسط کابی^{۱۵} ارائه می‌شود یک پایگاه

۵ شماره و ۱۰ شماره در سال منتشر شده است و دیگر فواصل انتشاراتی ۵/۶ درصد مجلات را تشکیل می‌داد.

در مورد وضعیت نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی مجلات در پایگاه‌های مختلف، از ۱۷۷ مجله مورد بررسی ۳۳ مجله وضعیت نمایه‌سازی آنها مشخص نبود. با توجه به اینکه تعداد ۳۴ دو پایگاه نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی برای مجلات این حوزه وجود داشت، میانگین تعداد پایگاه‌هایی که مجلات در آنها نمایه و چکیده می‌شود، ۳۴ پایگاه به دست آمد. از نظر وضعیت نمایه‌سازی مجلات در پایگاه‌های مختلف، پایگاه‌های اسکوپوس^۷، پابمد^۸ و امپیس^۱ به ترتیب با پوشش ۱۰۹ (۶۸/۵۸ درصد)، ۱۰۸ (۶۱/۰۱ درصد) و ۸۶ (۴۸/۵۸ درصد) بیشترین مجلات سالمندی را پوشش می‌دهد. وضعیت نمایه‌سازی مجلات حوزه سالمندی و پایگاه‌های نمایه‌کننده آنها در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

10. American geriatrics society journal
11. Age and ageing
12. The gerontologist
13. Journals of gerontology
14. Global health web
15. CABI

7. Scopus
8. PubMed
9. EMBASE

تصویر ۳. مجلات نمایه‌شده در بیشترین پایگاه‌ها و خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی.

سالمند

نشان داده شده است.

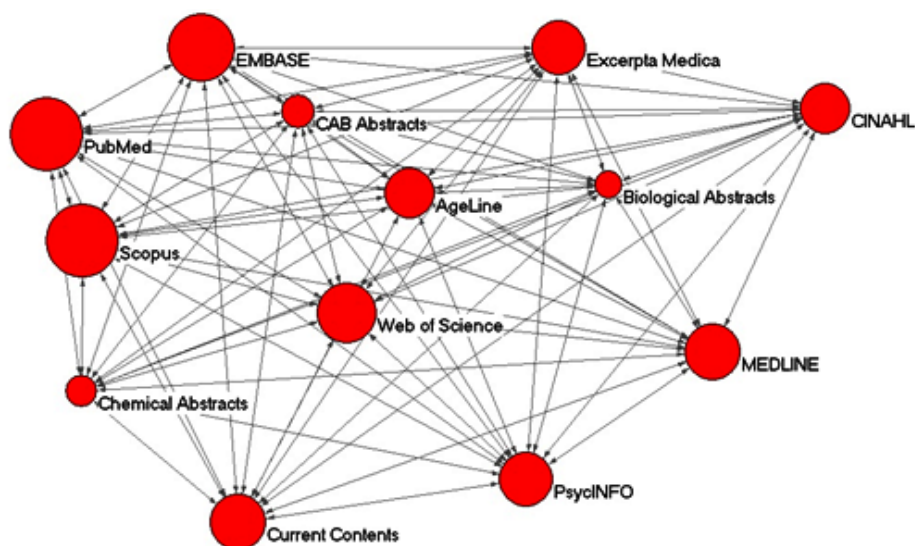
نتایج پژوهش حاضر در مورد میزان همپوشانی سنتی پایگاه‌های اطلاعاتی از نظر مجلات زیرپوشش نشان داد که بالاترین درصد همپوشانی مجلات الکترونیکی حوزه سالمندی

کتاب‌شناختی اختصاصی در حوزه بهداشت عمومی است که در دیگر پایگاه‌های اطلاعاتی پوشش داده نمی‌شود و تمامی عناوین زیرپوشش آن منحصر به این پایگاه است. وجود عناوین مشترک مجلات در میان پایگاه‌ها، ارتباطات بین پایگاه‌ها را به وجود آورده است. وضعیت ارتباط میان پایگاه‌های مختلف در تصویر شماره ۴

جدول ۳. تعداد مجلات مشترک میان پایگاه‌ها و سرویس‌های نمایه‌سازی مجلات حوزه سالمندی.

نام پایگاه	PsycINFO	Scopus	PubMed	EMBASE	CINAHL	MEDLINE	Excerpta Medica	Current Contents	AgeLine	Biological Abstracts	CAB Abstracts	Chemical Abstracts	Global Health	Web of Science
PsycINFO	۰	۵۳	۵۳	۴۳	۲۹	۳۹	۲۰	۳۴	۳۴	۸	۱۳	۱۲	۰	۱۲
Scopus	۵۳	۰	۹۶	۸۱	۴۵	۵۸	۴۹	۵۵	۴۷	۱۴	۲۱	۱۹	۰	۱۹
PubMed	۵۲	۹۶	۰	۸۰	۳۳	۵۸	۴۸	۵۵	۴۷	۱۵	۲۱	۱۹	۰	۱۹
EMBASE	۳۳	۸۱	۳۳	۰	۳۶	۵۸	۵۲	۴۹	۴۵	۱۴	۱۹	۱۸	۰	۱۸
CINAHL	۲۹	۴۵	۴۳	۳۶	۰	۳۱	۱۵	۳۱	۳۳	۵	۱۱	۱۰	۰	۱۰
MEDLINE	۳۹	۵۸	۵۸	۵۸	۳۱	۰	۲۷	۴۶	۳۲	۱۱	۱۷	۱۶	۰	۱۶
Excerpta Medica	۲۰	۴۹	۴۸	۵۲	۱۵	۲۷	۰	۲۷	۱۲	۱۱	۱۲	۱۱	۰	۱۱
Current Contents	۳۴	۵۵	۵۵	۴۹	۳۱	۴۶	۲۷	۰	۳۱	۱۰	۱۶	۱۶	۰	۱۶
AgeLine	۳۴	۴۷	۴۷	۳۵	۳۳	۳۲	۱۲	۳۱	۰	۵	۱۰	۹	۰	۹
Biological Abstracts	۸	۱۴	۱۴	۱۴	۵	۱۱	۱۱	۱۰	۵	۰	۸	۱۰	۰	۱۰
CAB Abstracts	۱۳	۲۱	۲۱	۱۹	۱۱	۱۷	۱۲	۱۶	۱۰	۸	۰	۱۳	۰	۱۳
Chemical Abstracts	۱۲	۱۹	۱۹	۱۸	۱۰	۱۶	۱۱	۱۶	۹	۱۰	۱۳	۰	۰	۱۳
Global Health	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Web of Science	۲۷	۶۴	۶۴	۵۷	۳۱	۴۹	۳۴	۵۵	۳۲	۱۳	۱۷	۱۶	۰	۱۶

سالمند

تصویر ۴. مجلات نمایه‌شده در بیشترین پایگاه‌ها و خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی.

سالمند

گرفت. نتایج پژوهش نشان داد بیشترین مجلات، مربوط به کشور آمریکا و بعد از آن انگلستان بود. انتشارات الزویر با انتشار ۸/۵ درصد مجلات، بیشترین مجلات این حوزه را منتشر کرده است. برای ۱۴۴ مجله که در بخش چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی آنها اطلاعات پایگاه‌های نمایه و چکیده‌کننده ذکر شده بود، میانگین تعداد پایگاه‌های نمایه‌کننده ۳۴ پایگاه به‌دست آمد. یافته‌های پژوهش نشان داد در میان پایگاه‌های نمایه‌کننده، پابمد با پوشش ۱۰۹ مجله و اسکوپوس با ۱۰۸ مجله، بیشترین مجلات الکترونیکی حوزه سالمندی را نمایه کرده است (جدول شماره ۳).

نتایج حاصل از بررسی همپوشانی سنتی پایگاه‌ها از نظر پوشش مجلات نشان داد، بیشترین درصد همپوشانی میان کارنت کانتنتس و وب آف ساینس ۸۲/۰۹ به‌دست آمده است. این در حالی است در مطالعه‌ای که گاول و ایزلاید (۲۰۰۸) برای بررسی همپوشانی مجلات میان پایگاه‌های وب آف ساینس و اسکوپوس با دیگر پایگاه‌های شناخته‌شده یعنی پایگاه‌های امپیس، سوسیال‌جیکال ابستراکتس^{۲۲}، کامپندکس^{۲۳}، سای‌اینفو^{۲۴} و مدلاین^{۲۵} پرداختند، نتایج نشان داد که در میان این پایگاه‌ها، وب آف ساینس و اسکوپوس با ۴۹ درصد همپوشانی، بیشترین درصد همپوشانی را داشته است [۵].

در این بررسی، درصد همپوشانی میان پایگاه‌های پابمد و وب آف ساینس ۵۷/۶۵ درصد به‌دست آمده است. یافته‌های پژوهش نوشین‌فرد و امامی که به همپوشانی این دو پایگاه در زمینه غدد درون‌ریز پرداخته بودند، درصد همپوشانی سنتی میان این دو پایگاه ۵۱ درصد گزارش شده است [۶]؛ بنابراین،

میان پایگاه‌های کارنت کانتنتس^{۱۶} و وب آف ساینس^{۱۷} با ۸۲/۰۹ درصد همپوشانی و ۵۵ مجله مشترک وجود داشت. پایگاه‌های پابمد و اسکوپوس با داشتن ۷۹/۳۳ درصد همپوشانی با یکدیگر، در مرتبه بعد قرار داشت و رتبه سوم بیشترین همپوشانی به پایگاه‌های امپیس و اسکوپوس با داشتن ۸۱ مجله مشترک و همپوشانی ۷۱/۶۸ درصدی تعلق داشت (جدول شماره ۴).

به‌جز پایگاه بهداشت جهانی که با هیچ‌یک از پایگاه‌ها عنوان مشترک و همپوشانی ندارد، کمترین درصد همپوشانی سنتی به پایگاه بایولوژیکال ابستراکتس^{۱۸} و ایچ‌لاین^{۱۹} (۸/۶۲ درصد) و بعد از آن همپوشانی میان پایگاه‌های سیناهل^{۲۰} و بایولوژیکال ابستراکتس (۹/۰۹ درصد) تعلق داشت.

متن کامل مقالات یک مجله ممکن است توسط تأمین‌کنندگان مختلفی ارائه شود. نتایج بررسی اطلاعات نشان داد اسکوپوس^{۲۱} با تأمین متن کامل ۱۰۴ مجله (۵۸/۷۵ درصد) بزرگترین تأمین‌کننده متن کامل مقالات است. از میان ۱۷۷ مجله مورد بررسی، تعداد ۴۷ مجله (۲۶/۵۵ درصد) فاقد اطلاعات مربوط به تأمین‌کننده آنها بود. جدول شماره ۵ نشان‌دهنده تأمین‌کننده اصلی متن کامل مجلات حوزه سالمندی است.

بحث

در این مطالعه، کلیه مجلات الکترونیکی فعال در حوزه سالمندی که در پایگاه اولریخ وجود داشت، مورد مطالعه قرار

- 22. Sociological Abstracts
- 23. Compendex
- 24. PsycINFO
- 25. MedLine

- 16. Current Contents
- 17. Web of Science
- 18. Biological Abstracts
- 19. AgeLine
- 20. CINAHL
- 21. EBSCOhost

جدول ۴. درصد همپوشانی سنتی میان پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه‌کننده مجلات حوزه سالمندی.

نام پایگاه	PsycINFO	Scopus	PubMed	EMBASE	CINAHL	MEDLINE	Excerpta Medica	Current Contents	AgeLine	Biological Abstracts	CAB Abstracts	Chemical Abstracts	Global Health	Web of Science
PsycINFO	۰	۴۹/۰۷	۴۷/۲۷	۴۴/۷۹	۴۲/۰۲	۵۳/۴۲	۲۳/۵۲	۴۵/۳۳	۵۰/۷۴	۱۳/۳۳	۲۰/۳۱	۲۰	۰	۴۵/۱۲
Scopus	۴۹/۰۷	۰	۷۹/۳۳	۷۱/۶۸	۴۱/۶۶	۵۳/۲۱	۴۴/۱۴	۵۰/۴۵	۴۳/۱۱	۱۲/۸۴	۱۸/۹۱	۱۷/۵۹	۰	۵۸/۱۸
PubMed	۴۷/۲۷	۷۹/۳۳	۰	۶۹/۵۶	۳۸/۷۳	۵۲/۲۵	۴۲/۴۷	۵۰	۴۲/۳۲	۱۳/۷۶	۱۸/۷۵	۱۷/۴۳	۰	۵۷/۶۵
EMBASE	۴۴/۷۹	۷۱/۶۸	۶۹/۵۶	۰	۳۷/۱۹	۶۶/۶۶	۶۰/۴۶	۵۲/۶۸	۳۵/۳۵	۱۶/۰۹	۲۰/۸۷	۲۰/۶۹	۰	۶۰
CINAHL	۴۲/۰۲	۴۱/۶۶	۳۸/۷۳	۳۷/۱۹	۰	۳۲/۴۶	۱۸/۲۹	۴۴/۲۸	۵۵	۹/۰۹	۱۸/۹۶	۱۸/۵۱	۰	۳۸/۷۵
MEDLINE	۵۳/۴۲	۵۳/۲۱	۵۲/۲۵	۶۶/۶۶	۴۲/۴۶	۰	۳۲/۱۴	۴۴/۶۶	۴۲/۶۶	۱۷/۴۶	۲۵/۷۵	۲۵/۸۰	۰	۶۴/۴۷
Excerpta Medica	۲۳/۵۲	۴۴/۱۴	۴۲/۴۷	۶۰/۴۶	۱۸/۲۹	۳۲/۱۴	۰	۳۳/۳۳	۱۳/۶۳	۱۹/۶۴	۱۸/۷۵	۱۸/۳۳	۰	۴۰/۴۷
Current Contents	۴۵/۳۳	۵۰/۴۵	۵۰	۵۲/۶۸	۴۴/۲۸	۴۴/۶۶	۳۳/۳۳	۰	۴۲/۴۶	۱۶/۳۹	۲۵	۲۷/۱۱	۰	۸۲/۰۹
AgeLine	۵۰/۷۴	۴۳/۱۱	۴۳/۱۱	۳۵/۳۵	۵۵	۴۲/۶۶	۱۳/۶۳	۴۲/۴۳	۰	۸/۶۲	۱۶/۱۲	۱۵/۵۱	۰	۳۹/۰۲
Biological Abstracts	۱۳/۳۳	۱۲/۸۴	۱۳/۷۶	۱۶/۰۹	۹/۰۹	۱۷/۴۶	۱۹/۶۴	۱۶/۳۹	۱۶/۶۲	۰	۲۵/۸۰	۴۱/۶۶	۰	۱۹/۱۱
CAB Abstracts	۲۰/۳۱	۱۸/۹۱	۱۸/۷۵	۲۰/۸۷	۱۸/۹۶	۲۵/۷۵	۱۸/۷۵	۲۵	۱۶/۱۲	۲۵/۸۰	۰	۴۳/۳۳	۰	۲۳/۲۸
Chemical Abstracts	۲۰	۱۷/۵۹	۱۷/۴۳	۲۰/۶۹	۱۸/۵۱	۲۵/۸۰	۱۸/۳۳	۲۷/۱۱	۱۵/۵۱	۴۱/۶۶	۳۳/۳۳	۰	۰	۲۴/۲۴
Global Health	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Web of Science	۴۵/۱۲	۵۸/۱۸	۵۷/۶۵	۶۰	۳۸/۷۵	۶۴/۴۷	۴۰/۴۷	۸۲/۰۹	۳۹/۰۲	۱۹/۱۱	۲۳/۲۸	۲۴/۲۴	۰	۰

۸۰-۱۰۰

۶۰-۸۰

۴۰-۶۰

۲۰-۴۰

۱-۲۰

سالمند

این در حالی است که نتایج این مطالعه نشان داد تنها ۵۸/۱۸ درصد همپوشانی مجلات حوزه سالمندی میان این پایگاه وجود دارد [۱۴].

استیریو^{۲۹} و همکاران در مقایسه همپوشانی سنتی و نسبی میان ۴ پایگاه اطلاعاتی وب آف ساینس، گوگل اسکالر^{۳۰}، ژورنال^{۳۱} و فرانسیس^{۳۲} در حوزه جغرافیا پرداختند. نتایج نشان داد با

میزان همپوشانی دو پایگاه در حوزه سالمندی بیشتر از حوزه بیماری‌های غدد درون‌ریز بوده است.

گورایز^{۲۶} و همکاران نیز در پژوهش خود به مقایسه دو پایگاه اسکوپوس و وب آف ساینس درباره پوشش مجلات حوزه داروشناسی و علوم دارویی پرداختند و بدین نتیجه رسیدند که پایگاه اسکوپوس همه ۱۰۰ عنوان مجله دارای بالاترین ضریب تأثیر^{۲۷} موجود در گزارش استنادی مجلات^{۲۸} را پوشش می‌دهد.

29. Ştirbu

30. Google Scholar

31. GEOREF

32. FRANCIS

26. Gorraiz

27. Impact factor

28. Journal Citation Report (JCR)

جدول ۵. وضعیت تأمین‌کنندگان متن کامل مقالات مجلات حوزه سالمندی.

درصد	تعداد مجلات	نام تأمین‌کننده متن کامل
۵۸/۷۵	۱۰۴	EBSCOhost
۴۴/۰۶	۷۸	Swets
۳۸/۴۱	۶۸	Copyright Clearance Center
۳۳/۳۳	۵۹	Scholars Portal
۲۵/۹۸	۴۶	OCLC
۲۴/۸۵	۴۴	OhioLINK
۱۸/۶۴	۳۳	ProQuest
۱۸/۰۷	۳۲	Health Communication Network
۱۵/۲۵	۲۷	Ovid
۱۲/۴۲	۲۲	Directory of Open Access Journals (DOAJ)
۱۲/۴۲	۲۲	Gale
۱۱/۲۹	۲۰	Elsevier
۹/۶۰	۱۷	Springer
۹/۶۰	۱۷	Taylor & Francis
۷/۳۴	۱۳	National Library of Medicine
۶/۷۷	۱۲	LexisNexis
۵/۰۸	۹	SAGE Publications
۲/۲۵	۴	BioMedCentral
۲/۲۵	۴	Cambridge University Press
۲/۲۵	۴	Lippincott Williams & Wilkins
۲/۲۵	۴	Oxford University Press
۲/۲۵	۴	Wiley-Blackwell
۱/۱۲	۲	Emerald

سالمندی

امکانات دیگری مانند ارائه شاخص اچ‌ایندکس^{۳۳} دارد، باید در هنگام انتخاب به این موارد و امکاناتی که کاربران، سازمان یا کتابخانه بدان نیاز دارند نیز توجه کرد.

۲۴ مجله‌ای که در پایگاه بهداشت جهانی نمایه می‌شود، در پایگاه‌های دیگر نمایه نشده است و برای دسترسی به این عناوین پایگاه‌های جانشینی وجود ندارد. در مطالعه‌ای که علایی و همکاران به بررسی میزان همپوشانی پایگاه‌های مدلاین و بهداشت جهانی

وجود همپوشانی میان این پایگاه‌ها، پایگاه گوگل اسکالر علی‌رغم رایگان بودن منابع منحصر به فردی دارد که در دیگر پایگاه‌ها وجود ندارد [۱۵].

نتایج به دست آمده حاکی از آن بود با توجه به همپوشانی نسبتاً بالا میان پابمد و اسکوپوس با همپوشانی ۷۹/۳۳ درصد، در صورت عدم امکان دسترسی و اشتراک به پایگاه اسکوپوس که هزینه اشتراک بالایی دارد، می‌توان از پایگاه پابمد به منظور انجام جستجو استفاده کرد. باین حال با توجه به اینکه پایگاه اسکوپوس

33. H-index

همپوشانی سنتی را مدنظر قرار داده است و از همپوشانی نسبی که در آن اندازه پایگاه نیز مورد توجه قرار می‌گیرد، صرف نظر شده است؛ بنابراین، در هنگام انتخاب پایگاه افزون بر این عامل باید عوامل دیگر مانند پوشش موضوعی، کیفیت عناوین و تعداد سال‌های زیرپوشش را نیز مدنظر قرار داد.

تشکر و قدردانی

از مرکز تحقیقات سالمندی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی که تأمین‌کننده مالی این طرح تحقیقاتی به شماره ۸۰۱/ت/۱۳۹۰/۱/۱۱ بوده است، تشکر و قدردانی می‌شود.

درباره پوشش اطلاعات حوزه بهداشت عمومی پرداخته‌اند، نتایج نشان داد که پایگاه بهداشت جهانی نسبت به پایگاه مدلاین، مجلات منحصربه‌فردتری را پوشش می‌دهد که این یافته در با یافته پژوهش حاضر همسواست [۱۶].

از طرف دیگر نتایج پژوهش نشان داد میان پایگاه‌های اسکوپوس و سیناهل از نظر عناوین مجلات زیرپوشش، همپوشانی سنتی ۴۱/۶۶ درصدی وجود دارد که این میزان همپوشانی بیشتر از مقداری است که در پژوهش هیل (۲۰۰۹) به دست آمده است. نتایج آن پژوهش نشان داد میان این دو پایگاه از نظر عناوین مجلات زیرپوشش، ۶/۹ درصد همپوشانی سنتی وجود دارد [۱۷].

در مطالعه‌ای که توسط فرج‌پهلوی و مکی‌زاده که درباره هزینه-سودمندی پایگاه‌های اطلاعاتی صورت گرفته است، نتایج نشان می‌دهد با توجه به هزینه‌های روزافزون پایگاه‌های اطلاعاتی، تهیه کلیه زیرمجموعه‌های یک پایگاه اطلاعاتی برای یک دانشگاه یا مرکز ضروری نیست و باید براساس تحلیل همپوشانی موضوعی، رشته‌های موجود در دانشگاه، تعداد دانشجو و اعضای هیئت علمی، هزینه-سودمندی و دیگر عوامل، مورد توجه قرار گیرد [۱۸]. این در حالی است که در اشتراک چند سال اخیر پایگاه‌های اطلاعاتی کشور که به صورت متمرکز و شراکتی انجام گرفته، این موارد مدنظر قرار نگرفته است.

نتیجه‌گیری نهایی

با توجه به زمان گردآوری داده‌های این پژوهش (بهمن‌ماه ۱۳۹۳) و ماهیت پویای پایگاه‌های اطلاعاتی و امکان حذف و اضافه، ادغام، فعال و غیرفعال شدن مجلات حوزه سالمندی به منظور تصمیم‌گیری در هنگام انتخاب پایگاه برای جستجو یا اشتراک توسط سازمان‌ها یا کتابخانه، باید زمان مورد توجه قرار گیرد. با وجود همپوشانی پایگاه‌های مختلف از نظر مجلات زیرپوشش، در زمان اشتراک این پایگاه‌ها توسط مراکز اطلاعاتی باید دقت شود تا از صرف هزینه و هدر رفتن بودجه جلوگیری شود.

از طرف دیگر، وجود همپوشانی در پایگاه‌های مختلف باعث افزایش دسترس‌پذیری به منابع اطلاعاتی می‌شود. با جلوگیری از اشتراک و تهیه پایگاه‌های دارای همپوشانی، تنها مجموعه‌هایی اشتراک یا خریداری می‌شود که کاربران با جستجو در آنها به منابع و مقالات مختلف و متنوع دسترسی می‌یابند و باعث صرفه‌جویی در زمان انجام جستجوی کاربران می‌شود. اطلاعات حاصل از نتایج این مطالعه نشان داد در صورت نادیده گرفتن دیگر امکانات مربوط به تحلیل‌های استنادی، مانند ارائه ضریب تأثیر یا شاخص اچ‌اِی‌اندکس در دو پایگاه وب آف ساینس و اسکوپوس، چنانچه تنها بحث جستجو مورد نظر قرار گیرد با توجه به مشکلات مربوط به دسترسی و اشتراک به این دو پایگاه در سال‌های اخیر، پایگاه‌های دیگر را می‌توان به عنوان جایگزین در نظر گرفت. این پژوهش تنها

References

- [1] Tanjani PT, Motlagh ME, Nazar MM, Najafi F. The health status of the elderly population of Iran in 2012. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2015; 60(2):281-87.
- [2] Mirzaie M, Shams M. [Demographic of elderly in Iran Based on 1956-2006 headcounts (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2007; 2(3):326-31.
- [3] Hatami H, Razavi SM, Ardebili HE, Majlesi F. [Textbook of public health (Persian)]. Tehran: Arjmand Press; 2013.
- [4] Blessinger K, Olle M. Content analysis of the leading general academic databases. *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services*. 2004; 28(3):335-46.
- [5] Gavel Y, Iselid L. Web of Science and Scopus: a journal title overlap study. *Online Information Review*. 2008; 32(1):8-21.
- [6] Nooshinfard F, Emami Z. Traditional and relative overlap of "PubMed" and "Web of Science" databases in the field of endocrine diseases. *Journal of Information System and Services*. 2010; 3(1):89-101.
- [7] Davarpanah MR. [Scientific information seeking in printed and electronic resources (Persian)]. 2nd ed. Tehran: Chapar Press; 2007.
- [8] Ghazimirsaeed SJ, Pouramini Z. [Overlap articles of respiratory system in databases Scopus and Web of Science: brief report (Persian)]. *Tehran University Medical Journal*. 2015; 72(12):854-59.
- [9] Hood WW, Wilson CS. Overlap in bibliographic databases. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 2003; 54(12):1091-103.
- [10] Jacsó P. Analysis of the Ulrich's serials analysis system from the perspective of journal coverage by academic databases. *Online Information Review*. 2012; 36(2):307-19.
- [11] Fattahi R, Mansourian Y, Arastoopour S. [Serials Management Handbook (Persian)]. 2nd ed. Tehran: Dabizesh; 2010.
- [12] Alibeig MR, Jamshidi Orak R, Asghari Heineh Abad L. [A Survey on traditional overlap, relative overlap and synthetic degrees of freedom between PubMed and Scopus in the cardiovascular disease field (Persian)]. *Journal of Health Information Management*. 2011; 8(3):345-53.
- [13] Diodato VP. [Dictionary of Bibliometrics (Gh. Heydari, R. Khademi, Persian trans)]. Tehran: Ketabdard Press; 2011.
- [14] Gorraiz J, Schloegl C. A bibliometric analysis of pharmacology and pharmacy journals: Scopus versus Web of Science. *Journal of Information Science*. 2008; 34(5):715-25.
- [15] Ştirbu S, Thirion P, Schmitz S, Haesbroeck G, Greco N. The utility of Google Scholar when searching geographical literature: comparison with three commercial bibliographic databases. *Journal of Academic Librarianship*. 2015; 41(3):322-29.
- [16] Aalai E, Gleghorn C, Webb A, Glover SW. Accessing public health information: a preliminary comparison of CABI's Global Health database and Medline. *Health Information & Libraries Journal*. 2009; 26(1):56-62.
- [17] Hill B. Comparison of journal title coverage between CINAHL and Scopus. *Journal of Medical Library Association*. 2009; 97(4):313-14.
- [18] Makkizadeh F, Faraj Pahloo A. A survey of costs-benefit of databases in Yazd university in 2009. *Journal of Academic Librarianship*. 2010; 44(54):59-82.